

Two classes of predicatives have been defined and substantiated: M-predicatives, that contain interpretations of objective content of a sentence, different evaluations of the speaker, his feelings and volition, and D-predicatives, that express objective information. Dictum predicatives present a «stretch» of extra-linguistic existence, while modus predicatives unlike D-predicatives are not independent, they function as a frame of objective information, provide information about speech situation, interpret dictum.

M-predicatives have been differentiated into six semantic varieties: thought, speech, sensation, mental state, imagination, existence.

A notion of modus-dictum syntactical structure (MD-structure) has been introduced into scientific use and classification of MD-structures, built with consideration of special functional features and sentence internal analytical features has been created.

MD-structures with modus-dictum relations of clarification, cause, clarification-cause, clarification-condition, condition-result, concession, purpose have been singled out.

Modus and dictum are investigated in the aspect of nominative derivation, that is nomination of an event, fact or situation of reality in its close relation to the process of grammatical structuring. Analysis of modus and dictum in a sentence structure from the point of view of the communicative activity of the speakers is closely connected with the theory of syntactical nomination.

Means of explication of actualised connective syntactical ties have been traced and modus-dictum relations in the aspect of communicative status of sentence units and their components have been analysed.

The understanding of MD-correlation with consideration of presentations that exist in the theory of reference and semantic syntax has been formed.

Keywords: *modus, dictum, categories of modus, categories of dictum, modus-dictum structure, modus-dictum correlation, modus-dictum relation, dictum meaning, modal meaning, dictum-predicative, modus-predicative, proposition, valency*

УДК – 003. 043: 009. 332. 243 «XVII–XVIII ст.»

МЕТОДИКА ВИЯВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКИХ РУКОПИСІВ СЛОВ'ЯНСЬКОГО МАСИВУ ГРЕЦЬКИХ МОНАСТИРСЬКИХ КОЛЕКЦІЙ СВЯТОЇ ГОРИ АФОН: СЕМІОТИЧНИЙ АСПЕКТ

ТЕРЕЩЕНКО-КАЙДАН Л. В., кандидат мистецтвознавства, Ph.D,
докторант, професор Національної академії керівних кадрів
культури і мистецтв (м. Київ)

У статті йдеться про запровадження до наукового обігу нової методики дослідження слов'янських кириличних рукописів шляхом семіотики, що покликана виявляти конкретні зразки, що належать до самобутніх традицій рукописного надбання. Запроваджено нову семіотичну систему, що має стати в нагоді дослідникам слов'янських рукописів під час виявлення потрібної традиції рукописного тексту.

Ключові слова: *церковнослов'янська мова, семіотика, знак, самобутня традиція, слов'янський кириличний рукопис*

© .Л.В. Терещенко-Кайдан, 2015

Звертаючись до питань, що пов'язані з відродженням та збереженням національного надбання України, нагальною потребою є встановлення правдивої ситуації щодо української рукописної спадщини. Справа в тому, що в радянський період та на пострадянському просторі, за звичкою, в російській науці прийнято українську рукописну книгу зараховувати до російської. У каталогах, описах, наукових розвідках та звітах російські науковці вносили українські рукописи до спільного списку з російськими і часто навіть не вказували на їх приналежність до українських традицій. А якщо й вказували, то це звучало приблизно так: «російський рукопис, з елементами українізмів», або «Львівське Євангеліє, Молдо-Волошської традиції з галицько-волинськими елементами».

Рукописна книга – це генетичний код нації. І плутанина приналежності українських рукописів до будь-яких традицій, крім української, просто не припустима. Тому актуальність теми очевидна, а науковість цієї праці обґрунтована і важлива.

Однією з відмінностей слов'янських (кириличних) рукописів є їх належність до самобутніх мовних традицій. Відомо, що в IX ст. всупереч затвердженню закону про тримовність Кирило і Мефодій у церковний обіг увели спільну для всіх слов'ян церковнослов'янську мову. Створено абетка глаголиця (згодом кирилиця) і запроваджено перекладацьку справу. Але з часом кожен із слов'янських народів, хто користувався церковнослов'янською мовою як мовою богослужбової практики, почав додавати до вже наявних правил, свої, власні. Ці правила стосувалися й граматики, й графіки, й діалектичних змін мови. Отже, поступово кожен слов'янський народ створив власну вимову, відмінне письмо, власну традицію богослужбової практики. Звідси й рукописна спадщина, що є надбанням як слов'ян в цілому, так і конкретного етносу зокрема, має свої, власні, притаманні тільки їй риси. Саме ці мовні риси (відмінності) можуть стати в нагоді під час виявлення того чи іншого рукопису як носія традицій конкретного етносу.

До питань мовних особливостей рукописного надбання зверталось багато науковців. Це й загальнослов'янські дослідження таких вчених, як О. Брок [5], А.-Е. Н. Тахіаос [10], А. А. Турилов та Л. В. Машкова [11], П. Я. Черних [13], й окремо українських – Л. В. Біленької-Свистович, Н. Р. Рибак [3], О. І. Леути [7]. Крім того, дослідження безпосередньо стосується семіотичних, знакових принципів, тому приділено увагу працям Р. Барта [1, 2], А. А. Ветрова [6], Ю. С. Степанова [9] тощо.

Метою дослідження є відродження та збереження українського рукописного надбання. Відповідно до поставленої мети виокремлено такі завдання:

- застосувати семіотичні принципи наукових досліджень до роботи з рукописними фондами;
- створити систему виявлення рукописів, що належать до тієї чи іншої традиції, з слов'янського масиву рукописної спадщини;
- визначити концепцію виявлення українських рукописів зі слов'янського масиву шляхом семіотичних принципів.

Для виявлення українських рукописів зі слов'янських колекцій і для досліджень слов'янських фондів в цілому найяскравішою базою є рукописні фонди Греції та зібрання монастирів Св. гори Афон.

Постійний зв'язок, діалог між балканослов'янськими народами та Грецією, починаючи від суперечок та військових дій, завершуючи спільними досягненнями в торгівельно-економічній, політичній, релігійній сферах суспільного життя, призвели до культурообміну, взаємовпливів та спільного співіснування цих народів. Не винятком, а навпаки яскравим зразком синтезу культур є Св. гора Афон.

Завдяки закритості та часткової недоторканості, афонським обітелям, можливо краще за інші монастирі та сховища Греції, вдалося зберегти рукописне надбання, що накопичувалося століттями. Зрозуміло, що численні пожежі, продажі та крадіжки рукописів значно збіднювали й продовжують знищувати афонські скарби, Але Афон залишається закритим для широких мас, чернецою державою в державі, рукописні сховища ще мають статус недоторканості, зберігаються й пильнуються, а головне, вони наповнені надзвичайно цінним матеріалом для наукових досліджень, в тому числі й з вище зазначеної проблематики.

Для пропонованого дослідження обрано слов'янські (кириличні) рукописні колекції трьох афонських монастирів. Це Хиландар, Зограф та монастир Св. Пантелеймона. Вибір саме цих колекцій не випадковий. Хиландар – сербський монастир, до фондів якого потрапило перше видання Острозької слов'янської Біблії. Другий монастир – Зограф, болгарський, також має розкішну слов'янську рукописну колекцію, а з Україною пов'язаний тим, що мав у підпорядкуванні український скит – Мавровир, Чорновир. Свято-Пантелеймонів монастир, зараз вважається російським, Але він має давню історію і раніше називався «Русик», тобто від слова «Русь». Але ж не Московія і не Російська імперія, а Київська Русь (Україна). До речі, заснували цей монастир серби, як і Хиландар.

До цього списку монастирів треба додати український монастир Понтократор і пов'язаний з ним Свято-Ільїнський скит. Але рукописна колекція цього монастиря, хоч і надзвичайно цікава, але менш численна, з погляду на різновиди письмових традицій. Отже, це дослідження спиратиметься на рукописи з колекцій вище зазначених трьох монастирів Св гори Афон: Хиландар, Зограф, Свято-Пантелеймонів монастир.

Щодо писемних традицій, конкретних колекцій конкретних монастирів, то вже існують певні дослідження. Наприклад, Хиландарську колекцію досліджував Д. Богданович [4], а болгарську колекцію монастиря Зограф дослідили Христа Кодов, Божедар Райков, Стефан Кожухаров [12]. Яскраві дослідження Свято-Пантелеймонова монастиря належать А-Е. Н. Тахиаосу [10]. Не тільки ці науковці присвятили свої праці проблемам рукописних колекцій вказаних монастирів. Є багато, більш пізніх та можливо й повних, більш сучасних праць. Але саме ці науковці першими побачили проблему. Саме вони першими спробували дослідити рукописи за писемними, або мовними, традиціями.

Усі попередні дослідження, що пов'язані з мовними відмінностями слов'янської кириличної рукописної спадщини, базувалися на звукоутворенні, на традиційності та мовних особливостях. У цій роботі робиться спроба семіотичного методу вирішення цієї проблеми.

Що собою являє семіотика? Семіотика (від гр. *σημειον* – знак, признак) вивчає знаки та значення системи як засобів збереження, передачі та переробки інформації в людському суспільстві, в природі і в самій людині.

Знаки висловлюють одне засобами іншого. Навіть у невеликій кількості вони можуть формувати упорядковані комбінації, що здатні передати до найдрібніших нюансів чуттєвий стан або характеристику факту.

Саме поняття «знак», що входить до словників найрізноманітніших галузей людської діяльності (від теології до медицини) і має багату історію (починаючи Євангелієм і закінчуючи кібернетикою), відрізняється не має однозначного, загальноприйнятого тлумачення. Тому його місце у відповідному понятійному полі досить не чітке. Науковці наближують знак до споріднених, але й не схожих одне на одне понять: сигнал, признак, іконний знак, символ, алегорія. Це головні «суперники» знаку [1, с. 126]. Передусім необхідно зазначити, що у всіх цих поняттях є одна спільна риса: усі вони припускають належне відношення між двома складовими (*relata*): означуванним і позначуванним. Ця спільна риса не може служити для них відмінною ознакою.

На думку А. А. Ветрова спочатку може здаватися, що поняття знаку не потребує особливих досліджень та аналізу. Начебто все зрозуміло. Є знак, він має конкретне значення. Але, по-перше знак є предмет, у широкому розумінні цього слова, де термін «предмет» витлумачуємо не тільки як речі, але й як властивості речей, їх ставлення одне до одного, подія, факт тощо. Звідси виходить, що предмет являє цінність для організму не сам по собі, а лише співвідносячись з іншим предметом. Знак завжди є знаком чогось. Саме відношення знаку до чогось робить один предмет знаком іншого предмета. Складається формула: 1-й предмет означає 2-й предмет [6].

Спробуємо застосувати цю формулу до рукописної спадщини афонських монастирів. Наприклад, словесний текст рукопису написаний літерами слов'янської абетки кирилиці, а літера «j» є виразником сербської традиції церковнослов'янської мови. Літера – це знак, «j» – це ознака традиції.

Там, де один предмет функціонує як знак іншого предмета, має місце термін «позначення». І якщо необхідно дізнатися про природу знаку, то передусім з'ясовується сутність позначення. Для цього необхідно провести аналіз, для якого обрано «індуктивний прийом узагальнення єдиних випадків» [6].

Церковнослов'янська кирилична абетка (літера) – це знак; «j» – це знак сербської традиції; відповідно «j» – є позначенням словесного тексту рукопису сербської традиції.

Отже, позначати який-небудь предмет є не що інше, як вказувати на цей предмет, відсилати до цього предмета. На цій основі можна дати таке визначення знаку та знакової ситуації: суттєво-сприйманий предмет, що вказує на інший предмет, що відсилає до нього джерело інформації, має назву знаку цього предмета. А самі ситуації, в яких один предмет фігурує як знак іншого предмета, мають назву «знакові ситуації».

Знакові та знакові ситуації можна протиставити випадки, коли предмет не виконує ролі знаку і, відповідно, не створює знакової ситуації.

Отже, дослідивши поняття знаку, адаптувавши дослідження А. А. Ветрова до проблем рукописної спадщини, маючи змістовну характеристику семіотики

як знакової системи, спробуємо простежити її дії на матеріалах слов'янських кириличних рукописів.

Починаючи досліджувати рукописи спочатку необхідно зрозуміти, до якого, хоч приблизно, хронологічного періоду він належить. Не заглиблюючись у внутрішні, більш змістовні дослідження філіграней, паперу, усіх виразників хронологічних меж кодексу, аналізуємо, як він написаний. До XIV ст. слов'янські кириличні рукописи писали так званим уставом.

Устав – найдавніший тип кириличного уставного письма, створений на основі візантійського (грецького) унциального шрифту IX–XI ст. Цим урочисто-монументальним шрифтом користувались, переписуючи богослужбові манускрипти великого розміру, де текст розміщувався на сторінках у два стовпці. Устав відрізняється чітким геометричним накресленням літер; кожен літеру писали перпендикулярно, окремо одну від одної; візуально вона вписувалася в квадрат або прямокутник. Між рядками пропусків не робили, нарядкових знаків та скорочень не вживали.

Починаючи з XIV ст., з'являється старший півустав, що утворився з уставу. Починаючи з XV ст., майже всі слов'янські кириличні рукописи писали молодшим півуставом, що суттєво відрізнявся від старшого півуставу.

На відміну від уставу, зображення літер півуставного накреслення не відзначалися суворим дотриманням геометричності в побудові знаків: літери були значно дрібніші, у них з'явилася кривизна, хвилястість і нахил. Оскільки півуставним письмом тексти писалися досить швидко, то між літерами не дотримано однакових відстаней. Крім того, з'являються нарядкові знаки – сили, що вказують на наголос та придих, необхідні для більш виразного прочитання тексту.

За допомогою таблиці здійснено спробу вказати на відмінності у двох спільнослов'янських періодів написання рукописів.

Таблиця 1.

Відмінності уставу та півуставу

Устав та старший півустав до XIV ст.	Молодший півустав. Після XIV ст.
Йотоване е чи велике Е , нахил до початку рядка.	Тільки велике Е , або пряме, або нахил до кінця рядка.
Використовує знак у без о	Знак оу та знак « v » – іжиця – Q
В основі ы – ь	В основі ы – ь , але трохи видозмінений
Знак Ѡ – використовується дуже рідко, в основному у цифровому позначенні.	Знак Ѡ – застосовується часто.
Зовсім не мають знаку «зело», а використовують скорописний « г » для позначки цифр.	Знак « г » активно застосовується для позначення й літер й цифр.
Знаки – Б Ж З К Т Ч Ъ П – суттєво відрізняються від молодшого півуставу.	Знаки – Б Ж З К Т Ч Ъ П – суттєво відрізняються від старшого півуставу.

Крім того, устав та старший півустав не супроводжується у заголовках статей в'яззю, а в кінці статей воронкою, тоді як молодший устав використовує і в'язь, і воронку.

Якщо ж звернутися до зовнішнього орнаментального оформлення рукописів, то ті рукописи де наявні заставки та великі літери – знаки, що виконані у так званому «чудернацькому стилі» кіновар'ю або фарбами, – є

ознакою уставних, або книг старшого півуставу. Книги молодшого півуставу, зазвичай, оформлені або за допомогою геометричних, або (рідше) рослинних орнаментів, де поруч із кіновар'ю та фарбами використовували золото і (рідше) срібло.

Маючи попередню хронологічну характеристику рукописів, що належать до певного періоду написання, спробуємо звернутися до визначення належності конкретного зразка до тієї чи тієї традиції написання. Тут відразу треба наголосити на тому, що до уставних та півуставних рукописів додаються більш пізні зразки, що належать до XVI–XVIII ст., тобто так звані скорописи. Ці книги відмінні від інших великою наявністю титлів та надрядкових літер-знаків.

Для наступного дослідження обрано п'ять основних напрямків розподілу рукописів за традиціями, кожен із яких має багате розгалуження на місцеві діалектні традиції.

Отже, перший, найчисленний в кількісному відношенні наявності серед колекцій афонських монастирів напрям, хронологічно наповнений, починаючи з XI ст. до XVI ст., – це сербський напрям і відповідно, сербські рукописи.

До другого напрямку можна зарахувати болгарські рукописи. За кількісним наповненням монастирських колекцій Св. гори Афон цей напрям має більш рівне наповнення рукописами колекцій упродовж XI–XVIII ст. Артефактів було менше ніж сербських у XI–XVI ст., проте більше у XVI–XVIII ст. Але, як і в сербських рукописів, у болгарських спостерігається спад у XVI–XVIII ст. хоча й не таких різкий, як у сербів. Болгарська рукописна спадщина має надзвичайно розгалужену систему традиційних рукописних шкіл. Складається таке враження, що кожен болгарський монастир мав власну школу письма з яскраво вираженою самобутньою традицією.

До третього напрямку належать українські рукописи. Часто приховані за іншими традиціями, важко впізнані через відсутності катологізації, Але яскраві, самобутні й, зазвичай, унікальні. Розквіт української рукописної спадщини на Афоні припадає на XVI–XVIII ст. Не можна говорити, що до цього часу українських рукописів у монастирях Афону не було взагалі. Вони трапляються в рукописних колекціях, і навіть часто, Але не так масово, як у XVI–XVIII ст.

Четвертий напрям – це російські рукописи. Хронологічні межі сягають тут з XVII ст. до XVIII ст., а масовість появи спостерігається у XVIII–XIX ст.

До п'ятого напрямку належать румунські (кириличні до XVIII ст.) та Молдо-Волошські рукописи. Вони не такі численні як інші, Але трапляються особливо у Хіландарській колекції, мають цікаві семіотичні відмінності.

Цікавою, окремою групою рукописів є мішані кодекси, що надзвичайно цікаві зразками багатомовних традицій. Завдяки належності до православ'я та в певний період фіксації рукописів кирилицею румунські, молдавські та валашські ченці потрапляли на Афон, а разом з ними й рукописна спадщина.

Отже, надавши попередню характеристику напрямам, за якими сьогодні поділено рукописну спадщину, спробуємо встановити відмінні семіотичні особливості, за якими, візуально, не заглиблюючись у мовні правила, можна визначити належність рукописів до тієї чи іншої писемної традиції.

Представники першого напрямку – сербські рукописи – на письмі до літер церковно-слов'янської мови додають знаки свого сербського алфавіту, відповідно й словесні тексти мали певні діалектні зміни. Тому, при описах

прямо наголошується «Сербський рукопис». Графіка цих знаків виглядає так: ц, s, j, ћ.

До другого напрямку – болгарські рукописи – належать зразки з наявним у текстах знаком у вигляді зрізаної зверху літери «Ж». Характеризуючи ці колекції, так і фіксують «рукопис с ж», тобто болгарський рукопис.

В українських рукописах спостерігаємо такі особливості: додавання закінчень -Емо замість -емъ, заміну е на і – вірую, замість верую, ы на и тощо.

У російській традиції використовуються більш грубі форми позначення тексту. Йотовані літери, використання літери ы та постійна наявність ъ в кінці слів.

Під час виявлення п'ятого напрямку в рукописах можна побачити іншомовні тексти, занотовані кирилицею, а також постійно наявний знак «'».

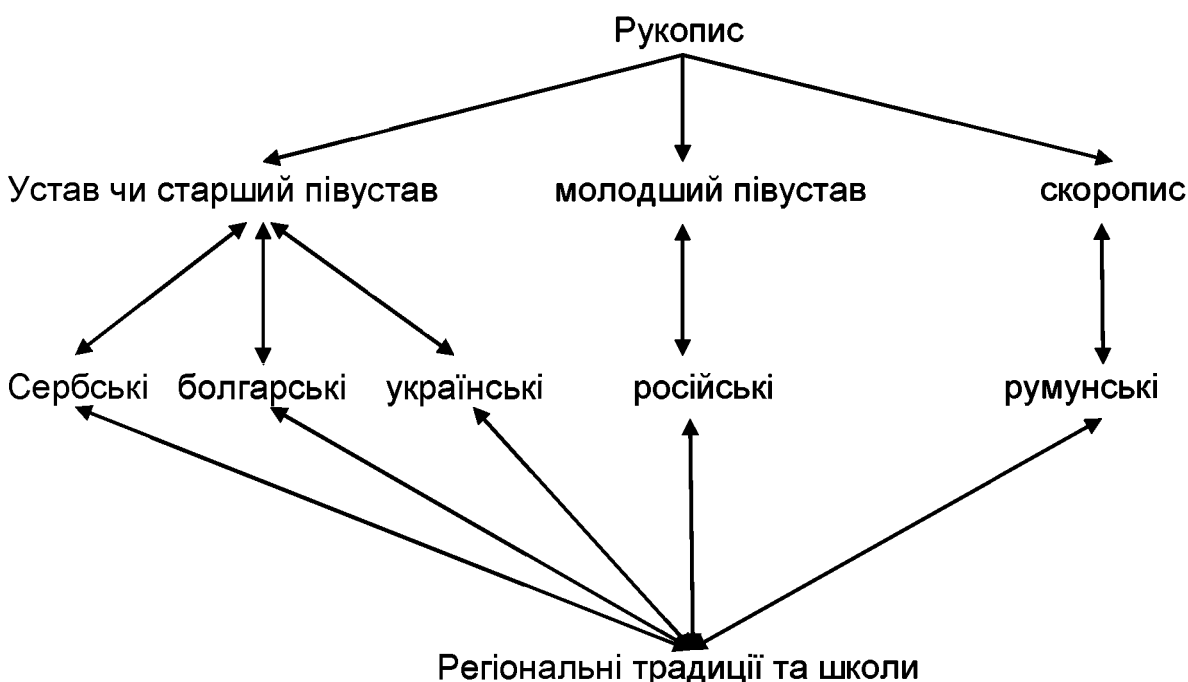
Таблиця 2.

Семіотична система відмінностей слов'янських (кириличних) рукописів

Сербські	ц, s, j, ћ.
Болгарські	Зрізане зверху ж
Українські	додаванням закінчень Емо замість емъ, заміною е на і – вірую, замість верую, ы на и тощо.
Російські	Йотовані літери, використання літери ы та постійна присутність ъ на кінцях слів.
Румунські та Молдо-Волошські	іншомовні тексти, занотовані кирилицею, а також постійно є присутнім знак «'».

За показниками таблиць добре видно, що відмінності рукописів є. Вони суттєві. І визначити належність того чи іншого рукопису за допомогою семіотичної системи цілком можливо. А відтворені, віднайдені артефакти, хоча б на рівні каталогізації, мають повернутися до першоджерела, на свою історичну батьківщину. Особливо це стосується українських рукописів.

Для чіткішого розуміння кроків, що передбачає система дослідження та виявлення слов'янських кириличних рукописів та пристосування їх належності до певної традиції наведемо схему структури системи дослідження.

Список літератури

1. Барт Р. Основы семиологии. Структурализм «за» и «против» / Ролан Барт. – М.: Прогресс, 1975. – с. 114 – 163.
2. Барт Р. Семиотика. Поэтика. Избранные работы/ Ролан Барт. – М.: Прогресс, 1994, – 616 с.
3. Біленька-Свистович Л. В. Церковнослов'янська мова / Л. В. Біленька-Свистович, Н. Р. Рибак. – Київ : Криниця, 2000. – 334 с.
4. Богдановић Д. Каталог ирилоских рукописа манастира Хиландара / Д. Богдановић. – Белград, 1878 т. 1, – 321 с.
5. Брок О. Звукообразование славянской речи. / Олаф Брок. – М.: Либроком, 2010. – 272 с.
6. Ветров А. А. Семиотика и её основные проблемы. Над чем работают, о чём спорят философы. / Анатолий Алексеевич Ветров. – М.: Политиздат, 1968.- 264 с.
7. Леута О. І. Слов'янська мова / Олександр Іванович Леута. – К.: "Фірма "ІНКОС", 2007. - 255 с.
8. Соболевський А. И. Южнославянское влияние на русскую письменность в XIV–XV вв. / А. И. Соболевський. – СПб., 1894. – 30с.
9. Степанов Ю. С. Семиотика. / Юрий Сергеевич Степанов. – М.: Наука, 1983. – 636 с.
10. Тахиаос А-Э. проф. Славянские рукописи Свято-Пантелеимонова монастыря (Руссик) на Горе Афон. – СПб.: Блиц, 2012, – 200 с.
11. Турилов А. А. Машкова Л. В. Славянские рукописи афонских обителей/ А. А. Турилов, Л. В. Машкова, под ред. А. Э. Н. Тахиаоса. – Фессалоники, 1990, – 490 с.
12. Христа Кодов, Божедар Райков, Стефан Кожухаров. Описна словянские рукописи в библиотеката на зографския манастир в Свята гора. / Христа Кодов, Божедар Райков, Стефан Кожухаров – София, 1985 – т. 1. – 270 с.
13. Черных П. Я. История русского языка/ П. Я. Черных. – М.: Учпедгиз, 1962. – 659 с

References

1. Bart R. Osnovy semiologii. Strukturalizm «za» i «protiv» / Rolan Bart. – M.: Progress, 1975. – s. 114 – 163.
2. Bart R. Semiotika. Poetika. Izbrannye raboty/ Rolan Bart. – M.: Progress, 1994, – 616 s.
3. Bilen'ka-Svistovich L. V. TSerkovnoslov'yans'ka mova / L. V. Bilen'ka-Svistovich, N. R. Ribak. – Kiiiv : Krinitsya, 2000. – 334 s.
4. Bogdanovich D. Katalog hirilosnih rukopisa monastira Khlandara / D. Bogdanovich. – Belgrad, 1878 t. 1, – 321 s.
5. Brok O. Zvukoobrazovanie slavyanskoj rechi. / Olaf Brok. – M.: Librokom, 2010. – 272 s.
6. Vetrov A. A. Semiotika i eyo osnovnye problemy. Nad chem rabotayut, o chyom sporyat filosofy. / Anatolij Alekseevich Vetrov. – M.: Politizdat, 1968.- 264 s.
7. Leuta O. I. Slov'yans'ka mova / Oleksandr Ivanovich Leuta. – K.: "Firma "INKOS", 2007. - 255 s.

8. Sobolevs'kij A. I. Yuzhnoslavyanskoe vliyanie na russkuyu pis'mennost' v XIV–XV vv. / A. I. Sobolevs'kij. – SPb., 1894. – 30s.
9. Stepanov Yu. S. Semiotika. / Yuriy Sergeevich Stepanov. – M.: Nauka, 1983. – 636 c.
10. Takhiaos A-EH. prof. Slavyanskije rukopisi Svyato-Panteleimonova monastyrya (Russik) na Gore Afon. – SPb.: Blits, 2012, – 200 s.
11. Turilov A. A. Mashkova L. V. Slavyanskije rukopisi afonskikh obitelej/ A. A. Turilov, L. V. Mashkova, pod red. A. Eh. N. Takhiaosa. – Fessaloniki, 1990, – 490 s.
12. Khrista Kodov, Bozhedar Rajkov, Stefan Kozhukharov. Opisna slovyanstie rykopisi v bibliotekata na zografskiya monastiru v Svyata gora. / Khrista Kodov, Bozhedar Rajkov, Stefan Kozhukharov – Sofiya, 1985 – t. 1. – 270 s.
13. Chernykh P. Ya. Istoriya russkogo yazyka/ P. Ya. Chernykh. – M.: Uchpedgiz, 1962. – 659 s.

В статье говорится о внедрении в научный оборот новой методики исследования славянских кириллических рукописей путём семиотики, которая призвана выявлять конкретные образцы, принадлежащие к самобытным традициям рукописного наследия. Использована новая семиотическая система, которая поможет исследователям славянских рукописей при выявлении нужной традиции рукописного текста.

Ключевые слова: церковнославянский язык, семиотика, знак, самобытная традиция, славянская кириллическая рукопись

The article refers to the introduction to the scientific study of a new technique of Slavic Cyrillic manuscripts by semiotics, which is designed to detect specific patterns belonging to the original manuscript tradition heritage. The introduced new semiotic system should be useful to researchers in Slavic manuscripts in identifying the desired traditions in handwriting.

Addressing the issues associated with the revival and preservation of national heritage of Ukraine pressing need is to establish the true situation that the Ukrainian manuscript heritage. The fact that during the Soviet period and the post-Soviet period in Russian Ukrainian science handwritten books are referred to Russian. In the catalog, descriptions, research reports, exploration and Russian scientists of Ukrainian manuscripts attributed to a common list with, and often not even a point to their affiliation to Ukrainian traditions. And if they are indicated, it sounded like this: "Russian manuscript with elements of Ukrainisms" or "Lviv Gospel Moldova-voloshskoyi tradition of Galician-valynskymy elements."

One of the differences of Slavic (Cyrillic) is their manuscripts belonging to distinct linguistic traditions. It is known that in the IX century .the contradiction to the approval of the law on trilingualism Cyril and Methodius church in turn was introduced common for all Slavic Church Slavonic. The Glagolitic alphabet (Cyrillic later) was established and i the translation work was ntroduced. But eventually each of Slavic peoples who used the Church Slavonic language as a liturgical practice, began to add to the existing rules, their, own. These rules concerned grammar, and graphics, and dialectical change of the language. So every Slavic people gradually created their own pronunciation, excellent writing, their own tradition of liturgical practice. Hence the manuscript heritage that is the heritage of the Slavs in general as well as particular ethnic group in particular has, in fact, only the inherent differences. These linguistic differences may be useful in identifying particular manuscript traditions as a carrier of a particular ethnic group.

Keywords: Church Slavonic language, semiotics, sign, original tradition, Slavic Cyrillic script